

ՏԱԹԵՎԻԿ ՎԱՉԳԵՆԻ ՇԱՅԻՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող

ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ԶԲԱՂՎԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵՎՏՄ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Եվրասիական տնտեսական միության ստեղծման հիմնական նպատակը անդամ պետությունների կայուն զարգացման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծումն էր, որը ենթադրում էր բնակչության կենսամակարդակի բարելավում, կապիտալի, աշխատուժի, ապրանքների և ծառայությունների միասնական շուկայի ձևավորում, ազգային տնտեսությունների մրցունակության բարձրացում: Ինտեգրացիայի բարձր մակարդակը երաշխավորում է կապիտալի, աշխատուժի, ապրանքների և ծառայությունների ազատ տեղաշարժը, տնտեսության առանցքային ճյուղերի՝ էներգետիկայի, արդյունաբերության, գյուղատնտեսության և տրանսպորտի, համաձայնեցված քաղաքականության իրականացումը:

Տնտեսության զարգացման կարևորագույն նախապայմաններից է գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավումը, որին հասնելու համար անհրաժեշտ է երկրում ստեղծել ձեռնարկատիրական գործունեության պետական կարգավորման, ծառայությունների և վարչական ընթացակարգերի պարզ, թափանցիկ և քիչ ծախսատար միջավայր, ապահովել հավասար մրցակցային պայմաններ, գործարարությանն օժանդակող զարգացած շուկայական ենթակառուցվածքներ, ինչպես նաև իրականացնել հարկային և մաքսային հավասարակշռված քաղաքականություն:

Եվրասիական տնտեսական միության անդամ երկրների առանցքային նպատակներից մեկը գործարարությամբ զբաղվելու պայմանների ներդաշնակեցումն է: Հայաստանի Հանրապետության ներդրումային քաղաքականությունը նպատակաուղղված է ներդրումային և գործարար բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանը, կարգավորող միջավայրի թափանցիկության բարձրացմանը, երկրի մրցակցային առավելությունների բացահայտմանը, Հայաստանում իրականացվող ներդրումների ծավալների մեծացմանը, շուկայական ենթակառուցվածքի զարգացմանը և այդ բոլորի հիման վրա՝ տնտեսական զարգացման խնդրի ապահովմանը:

Համաշխարհային բանկը և Միջազգային ֆինանսական կորպորացիան հրապարակում են «Doing Business» տարեկան զեկույցները, որոնցում ամփոփ ներկայացվում են աշխարհի 189 երկրներում գործարարությամբ զբաղվելու հիմնական տասնյակ ցուցանիշներ: Այդ ցուցանիշներն են¹.

- սեփականության գրանցումը,
- բիզնես սկսելու մեկնարկային պայմանները,
- ներդրողների պաշտպանվածությունը,
- շինարարության թույլտվության տրամադրումը,
- հարկերի վճարումները,
- վարկերի հասանելիությունը,
- էլեկտրականության միացումը,
- պայմանագրերի կիրառումը,
- անվճարունակության հարցերի կարգավորումը,
- միջազգային առևտուր վարելու դյուրինությունը:

Այս ցուցանիշների հաշվարկումը հնարավորություն է տալիս բավականին հստակ պատկերացում կազմել ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացմանը խոչընդոտող գործոնների մասին: Աղյուսակով ներկայացնենք 2015թ. ԵԱՏՄ անդամ երկրների դիրքերը «Doing Business»-ի զեկույցի վարկանշային աղյուսակում:

¹ <http://www.doingbusiness.org/>

ԵԱՏՄ անդամ երկրների դիրքերը «Doing Business»-ի զեկույցի վարկանշային աղյուսակում 2015 թ.¹

1	Մինգապուր	23	Լատվիա	72	Մոնդոլիա
2	Նոր Զելանդիա	24	Լիտվա	77	Ղազախստան
3	Հոնկոնգ	45	Հայաստան	80	Ադրբեջան
4	Դանիա	50	Քաթար	96	Ուկրաինա
5	Հարավային Կորեա	51	Սլովենիա	99	Շրի Լանկա
6	Նորվեգիա	55	Թուրքիա	102	Ղրղզստան
7	ԱՄՆ	57	Բելառուս	141	Ուզբեկստան
8	Մեծ Բրիտանիա	59	Լյուքսեմբուրգ	156	Իրաք
15	Վրաստան	62	Ռուսաստան	166	Տաջիկստան
17	Էստոնիա	63	Մոլդովա	189	Էրիթրեա

«Doing Business» 2015-ի վարկանշային աղյուսակի առաջին հորիզոնականը զբաղեցնում է Մինգապուրը: Առաջին տասնյակում են ներառված նաև Հոնկոնգը, Նոր Զելանդիան, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, Դանիան, Հարավային Կորեան, Նորվեգիան, Մեծ Բրիտանիան, Ֆինլանդիան և Ավստրալիան:

ԵԱՏՄ անդամ երկրների ռազմավարական զարգացման ծրագրի մարտահրավերն է հայտնվել վարկանշային աղյուսակի 50 լավագույն երկրների ցանկում:

Հայաստանը գործարարությամբ զբաղվելու դյուրինությամբ 189 երկրների շարքում զբաղեցրել է 45-րդ տեղը՝ անցած տարվա համեմատ դիրքը բարելավելով 4 հորիզոնականով: Բելառուսը, պահպանելով իր դիրքերը, զբաղեցրել է 57-րդ տեղը: Ռուսաստանը զբաղեցրել է 62-րդ տեղը՝ անցած տարվա համեմատ բարելավելով իր դիրքը: Ղազախստանի դիրքը «Doing Business» 2015-ի վարկանշային աղյուսակում նվազել է 1 հորիզոնականով՝ զբաղեցնելով 77-րդ տեղը: Ղրղզստանը զբաղեցնում է 102-րդ տեղը:

«Doing Business» զեկույցում վարկանշային դիրքի փոփոխությունն արձանագրում է, թե անցած մեկ տարվա ընթացքում տվյալ երկիրը ինչ առաջընթաց է գրանցել բարեփոխումների մասով և որքանով է բարելավել գործարար միջավայրը:

ԵԱՏՄ անդամ երկրների դիրքերը «Doing Business»-ի զեկույցի վարկանշային աղյուսակում (ըստ առանձին ցուցանիշների) 2015 թ.²

Ցուցանիշներ	Հայաստան	Բելառուս	Ղազախստան	Ղրղզստան	Ռուսաստան
Բիզնես սկսելու մեկնարկային պայմանները	4	40	55	9	34
Սեփականության գրանցումը	7	3	14	6	12
Հարկերի վճարումները	41	60	17	136	49
Շինարարության թույլտվության տրամադրումը	81	51	154	42	156
Վարկերի հասանելիությունը	36	104	71	36	61
Էլեկտրականության միացումը	131	148	97	168	143
Պայմանագրերի կիրառումը	119	7	30	56	14
Ներդրողների պաշտպանվածությունը	49	94	25	35	100
Միջազգային առևտուր վարելու դյուրինությունը	110	145	185	183	155
Անվճարունակության հարցերի կարգավորումը	69	68	63	157	65

Ցուցանիշներից 5-ի մասով Հայաստանը առաջընթաց է արձանագրել, 3-ով՝ հետընթաց, իսկ 2 ցուցանիշների դիրքերը մնացել են անփոփոխ: Հայաստանը միանգամից 32 կետով բարելավել է դիրքը «Հարկերի վճարումներ» ցուցանիշով՝ զբաղեցնելով 41-րդ տեղը: «Միջազգային առևտուր

¹ Տվյալները՝ <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

² <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

վարելու դյուրինություն» ցուցանիշով առաջընթացը կազմել է 14 կետ՝ 110-րդ տեղ: Հայաստանը 1 կետով առաջընթաց է արձանագրել «Բիզնես սկսելու մեկնարկային պայմաններ» ցուցանիշով և զբաղեցրել է 4-րդ տեղը: Մինչև 2010 թվականը «Էլեկտրականության միացում» ցուցանիշի փոխարեն հաշվարկվում էր աշխատողների ներգրավվածությունը բնութագրող ցուցանիշ: Ներկայումս գոյություն ունեն բազմաթիվ օրենքներ, օրենսդրական ակտեր, որոնք պաշտպանում են վարձու աշխատողների շահերը: 2010 թվականից սկսած հաշվարկվում է «Էլեկտրականության միացում» ցուցանիշը: «Շինարարության թույլտվության տրամադրում» և «Էլեկտրականության միացում» ցուցանիշներով Հայաստանի առաջընթացը կրկին 1 կետով է՝ համապատասխանաբար 81-րդ և 131-րդ տեղերը: Միաժամանակ՝ Հայաստանը 6 կետով հետընթաց է արձանագրել «Վարկերի հասանելիություն» ցուցանիշով՝ զբաղեցնելով է 36-րդ տեղը: Վարկերի հասանելիության սահմանափակումը կարող է լուրջ խնդիր հանդիսանալ ձեռնարկությունների հետագա զարգացման համար: «Ներդրողների պաշտպանվածություն» ցուցանիշով հետընթացը եղել է 1 կետ՝ 49-րդ տեղ: Գործունեության այս ոլորտն ունի բարելավման առաջնահերթություն: «Անվճարունակության հարցերի կարգավորում» ցուցանիշով Հայաստանը դիրքը զիջել է 2 կետով և զբաղեցրել 69-րդ տեղը: Բիզնեսն անհնար է առանց պայմանագրերի կատարման: «Սեփականության գրանցում» և «Պայմանագրերի կիրառում» ցուցանիշներով երկրի դիրքն անփոփոխ է մնացել. այն զբաղեցնում է համապատասխանաբար 7-րդ և 119-րդ տեղերը:

Վերջին երկու տարիների ընթացքում գործարար միջավայրի բարելավմանն ուղղված ՀՀ կառավարության նախաձեռնած մի շարք օրենսդրական բարեփոխումների արդյունքում պարզեցվել է տնտեսվարող սուբյեկտների կողմից հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացը, ընկերությունների գրանցման և լուծարման գործընթացները, մի շարք փոփոխություններ են իրականացվել հարկային, մաքսային, քաղաքաշինության ոլորտներում: Բարեփոխումներ են իրականացվել տեսչական ստուգումների համակարգում:

Բելառուսը լավագույն արդյունքներ է գրանցել «Սեփականության գրանցում» և «Պայմանագրերի կիրառում» ցուցանիշների մասով՝ զբաղեցնելով համապատասխանաբար 3-րդ և 7-րդ տեղերը: «Միջազգային առևտուր վարելու դյուրինություն» ցուցանիշի մասով զբաղեցրել է 145-րդ տեղը, ինչը նշանակում է, որ երկիրը դեռ բավականին անելիքներ ունի միջազգային առևտրի պայմանները բարելավելու համար:

Ռուսաստանը «Շինարարության թույլտվության տրամադրում» ցուցանիշի մասով զբաղեցնում է 156-րդ տեղը, որը վատագույնն է բոլոր տասը ցուցանիշներից: Սա փաստում է այն մասին, որ առաջիկա տարիների ընթացքում անհրաժեշտ է իրականացնել զգալի բարեփոխումներ՝ բարելավվելու երկրի դիրքը աղյուսակում: «Սեփականության գրանցում» ցուցանիշի մասով Ռուսաստանը զբաղեցնում է 12-րդ տեղը՝ նախորդ տարվա համեմատ բարելավվելով իր դիրքերը 5 հորիզոնականով: «Պայմանագրերի կիրառում» ցուցանիշի մասով Ռուսաստանը 4 հորիզոնականով զիջել է իր դիրքերը՝ զբաղեցնելով 14-րդ տեղը:

Այսպիսով, ԵԱՏՄ անդամ երկրներից առաջատար դիրքեր են զբաղեցնում Հայաստանը, Բելառուսը և Ռուսաստանը, սակայն բոլոր երկրներն էլ դեռ զգալի անելիքներ ունեն, որպեսզի բարելավեն իրենց ցուցանիշները:

ԵԱՏՄ անդամ երկրների հետագա ռազմավարությունը պետք է ուղղված լինի հարկային քաղաքականության համաձայնեցմանը, ազգային տնտեսությունների խթանմանը, այդ թվում հարկային օրենսդրության բարելավմանը՝ հաշվի առնելով հարկային ինքնիշխանությունն ու իրավաբանական անձանց մրցակցությունը: Վերը նշված միջոցառումները կնպաստեն ձեռնարկությունների մրցունակության բարելավմանն ու կվերացնեն հարկային համակարգում առաջացող խոչընդոտները, որոնք իրենց ազդեցությունն են ունենում ԵԱՏՄ անդամ երկրների միջև տնտեսական հարաբերությունների զարգացման վրա:

ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՐ ԶԲԱՂԿԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ԵԱՏՄ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

ՏԱԹԵՎԻԿ ՎԱԶԳԵՆԻ ՇԱՀԻՆՅԱՆ

ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող

Համառոտագիր

Հոդվածում ուսումնասիրվել են ԵԱՏՄ անդամ երկրներում առանցքային նպատակ հանդիսացող գործարարությամբ զբաղվելու պայմանները, ՀԲ-ի կողմից հաշվարկվող «Doing Business» 2015-ի վարկանշային աղյուսակում երկրների զբաղեցրած դիրքերը, երկրների հետագա ռազմավարության ուղղությունները: Ներկայացվել են Եվրասիական տնտեսական միության ստեղծման հիմնական նպատակները, գործարար միջավայրի բարելավման քաղաքականության մշակման համար անհրաժեշտ միջոցառումները: Վերլուծվել են յուրաքանչյուր ցուցանիշի մասով երկրների գրանցած արդյունքներն ու տարածաշրջանում զբաղեցրած դիրքերը:

Բանալի բառեր. *Եվրասիական տնտեսական միություն, գործարարությամբ զբաղվելու հիմնական ցուցանիշներ, հարկային քաղաքականություն, միջազգային առևտուր վարելու դյուրինություն, ներդրումային քաղաքականություն, ԵԱՏՄ անդամ երկրներ, ներդրումային միջավայր, ռազմավարական զարգացման ծրագիր:*

УСЛОВИЯ ВЕДЕНИЯ БИЗНЕСА В СТРАНАХ ЕАЭС

ТАТЕВИК ВАЗГЕНОВНА ШАГИНЯН

младший научный сотрудник Института экономики имени М. Котаняна НАН РА

Аннотация

В статье исследованы выступающие ключевой целью условия ведения бизнеса в странах-членах ЕАЭС, занимаемые странами позиции в рейтинге «Doing Business-2015», исчисляемые ВБ, направления дальнейшей стратегии развития стран. Представлены основные цели создания Евразийского экономического союза, необходимые мероприятия по разработке политики улучшения бизнес-среды. Применительно к каждому показателю проанализированы достигнутые странами результаты и позиции, занимаемые ими в регионе.

Ключевые слова: *Евразийский экономический союз, основные показатели ведения бизнеса, налоговая политика, легкость ведения международной торговли, инвестиционная политика, страны - члены ЕАЭС, инвестиционная среда, стратегический план развития.*

THE TERMS AND CONDITIONS FOR DOING BUSINESS IN THE EAEU MEMBER STATES

TATEVIK VAZGEN SHAHINYAN

*Junior Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics
National Academy of Sciences, Republic of Armenia*

Abstract

The article explores the key terms for doing business in the EAEU member states, the positions of the countries in the “Doing Business 2015” rating table calculated by the World Bank and the strategic directions of the states. Furthermore, the main objectives of the establishment of the Eurasian Economic Union and the measures necessary for the development of policies to improve the business environment are also presented. In addition, the regional positions and the current performance of each indicator is analyzed as well.

Keywords: *Eurasian Economic Union, main indicators of doing business, tax policy, ease of international trade driving, investment policy, EAEU member states, investment environment, strategic development program.*